

haar jeugdige zoon hier, als een offer van valsch eergevoel, in een tweegevecht was gevallen, wekte dit land te zeer hare treurigheid op om er langer te toeven, en zij ging naar Londen.

Na de Restauratie betrad zij Frankrijk weder, en vlugtte gedurende de Honderd Dagen naar Coppet. Napoleon liet haar uitnoodigen te Parijs te komen, *om hem behulpzaam te zijn in 't verbreiden zijner constitutioneele denkbeelden*; zij gaf tot antwoord: »Il s'est passé de constitution et de moi pendant douze ans; et à présent même, il ne nous aime guère plus l'une que l'autre.»

In 1816 keerde zij naar Parijs terug en ontving van Lodewijk XVIII, die haar zeer genegen was, de gelden, welke zij van de schatkist nog had te vorderen. Zij ondernam weder eene reis naar Italië, hield eenigen tijd haar verblijf te Piza, en keerde met eene afnemende gezondheid terug. Het veelvuldig gebruik van opium, waaraan zij verslaafd was geraakt, deed hare krachten allengs verminderen, en trots alle pogingen der geneeskunde, overleed zij te Parijs, een en vijftig jaar oud. Zes maanden daarna overleed Rocca op een-en-dertigjarigen ouderdom.

FRANÇOIS AUGUSTE VICOMTE DE CHATEAUBRIAND.

1769—1848.

WERKEN.

Essai sur les Révolutions. — Les Natchez. — Génie du Christianisme. — Atala. — René. — Les Martyrs. — Itinéraire de Paris à Jerusalem. — Le dernier des Abencerages. — Mémoires d'Outretombe, enz. benevens eenige Gedichten.

Deze schrijver werd te Combourg nabij St. Malo in Bretagne geboren. Zijn vader wilde hem voor de zeedienst, zijne moeder tot geestelijke opleiden. Ofschoon hij met ijver

voor beide betrekkingen studeerde, koos hij later de krijgsveld-dienst, en werd op zijn achttiende jaar kapitein.

Door bemiddeling van zijn ouderen broeder, kwam hij aan 't hof van Lodewijk XVI, maar gevoelde zich hier zoo ongelukkig, dat hij deze hooge sfeer vrijwillig verliet.

Opgetogen door den Amerikaanschen vrijheidsoorlog, begaf hij zich in 1790 naar Noord-Amerika, waar hij bij de Huronen, uit een Engelsch nieuwsblad, de vlugt en gevangenneming des Konings vernam. Terstond schepte hij zich weder in, nam dienst in het leger der uitgewekenen, en werd bij de belegering van Thionville door een kogel zwaar gewond.

Na zijn herstel begaf hij zich naar Londen, waar hij zijn onderhoud moest zoeken met vertaalwerk en het geven van onderwijs in de Fransche taal. Ook verscheen hier van hem een werk over de Fransche omwenteling, dat later tegen zijn zin is uitgegeven, niet alleen omdat het bij zijne volgende voortbrengselen achterstaat, maar ook omdat hij sedert van denkwijze veranderde.

Toen Napoleon zich tot eersten consul had opgewerkt, keerde Chateaubriand naar Frankrijk terug, en nam toen met zijne vrienden La Harpe en Fontanes de uitgave van den *Mercure de France* op zich, waarin hij zijn *Atala*, in de wouden van Amerika ontworpen, plaatste, met eene voorrede, die zeer streelend was voor den eersten consul.

Zijn *Génie du Christianisme* verscheen op een gunstig oogenblik, daar de geestelijkheid in Frankrijk er zich nog niet aan had gewaagd de ongodsdienstige werken, welke in dien tijd zoo veel opgang maakten, te bestrijden. Eerst juichte zij het werk toe; later plaatste zij het op de lijst der verboden boeken. Napoleon vond in het werk zóó veel behagen, daar het zijn doel, om de Fransche kerk weder met den pauselijken stoel te vereenigen, ondersteunde, dat hij den schrijver als gezantschapsecretaris, met den kardinaal Fesch naar Rome zond. Op de puinhoopen der oude stad bestudeerde Chateaubriand geschiedenis en kunsten, en vormde hij het eerste ontwerp van zijn werk *Les Martyrs*.

Zijne staatkundige betrekking beviel hem hier echter niet, en dewijl Napoleon hem niet uit zijne dienst wilde ontslaan, werd hij als afgezant naar Walliserland gezonden. Toen echter Napoleon naar de kroon greep, en tot ontzetting van geheel Frankrijk den Hertog van Enghien deed ter dood brengen, vorderde hij met mannelijken ernst en niet zonder levensgevaar zijn ontslag. Napoleon liet hem ongemoeid, en nu besloot Chateaubriand tot zijne groote reis over Griekenland naar Palestina, en door Noord-Afrika en Spanje terug, waarna hij eenigen tijd op zijn landgoed Val-au-Loup, nabij Aulney, ging leven. Toen er door den dood van den dichter Chénier eene plaats in het *Institut* openviel, was Napoleon de eerste, die den wenk gaf haar door Chateaubriand te doen vervullen. In plaats echter van, volgens het aangenomen gebruik, eene lofrede op zijn voorganger te houden, veroorloofde hij zich zulke hevige aanvallen tegen Chénier en de omwenteling, dat Napoleon de benoeming vernietigde en hem beval Parijs te verlaten. Hij beproefde, door het aanhalen van eenige uitdrukkingen uit zijne vroegere werken, den overheerscher met zich te verzoenen, doch 't baatte niet.

Nu hield hij zich rustig tot 1814, toen, eenige dagen na de inname van Parijs, een vlugschrift van hem verscheen, waarvan Lodewijk XVIII zeide, dat het hem zooveel als een leger van 50,000 man had geholpen. Daarop gaf hij nog een geschrift uit in 't belang der Bourbons, waaraan Lodewijk hem zou geholpen hebben.

Toen Napoleon Elba had weten te ontvlugten, begaf zich Chateaubriand met den Koning naar Gent, schreef van hier tegen Napoleon, doch zoo onstaatkundig, dat deze er zijn voordeel mede deed, door het geschrift te laten herdrukken en zooveel mogelijk verspreiden. Na den slag bij Waterloo keerde hij naar Frankrijk terug en werd staatsminister en pair. Doch zijn ijver voor het koningschap begon weldra te verslaauwen, en hij werd zóo liberaal, dat men hem uit den staatsraad drong. Nu schreef hij eerst met hevigheid tegen de censuur, en vóór de onderdrukte geestelijkheid;

maar weldra zocht hij alle gelegenheden op, om de gunst van 't hof te herwinnen: hij bezorgde, onder anderen, aan de Hertogin van Berry, bij den doop van den Hertog van Bordeaux, een fleschje met water uit den Jordaan. Een geschrift waarin hij de Bourbons met de uitgezochteste bewoordingen lof toezwaaide, deed hem zijn doel bereiken: men maakte hem afgezant te Berlijn, en bij zijne terugkomst weder staatsminister. Daarna de betrekking van buitengewoon gezant te Londen en die van gevolmagtigde bij het congres van Verona bekleed hebbende, werd hij minister van buitenlandsche zaken; raakte echter weldra in verschil met zijn ambtgenoot Villèle, en kreeg in 1824 op eene barsche wijze zijn ontslag te huis. Nu schaarde hij zich op nieuw aan de zijde der oppositie, schreef met welsprekendheid tegen de weder ingevoerde censuur, en verdedigde in zijne *Note sur la Grèce* de zaak der Grieken.

In 1826 bezorgde hij de eerste volledige uitgave zijner werken, waarvan hij het handschrift voor 600000 francs verkocht; later liet hij 100000 francs hiervan vallen. Twee jaar daarna werd hij weder naar Rome afgevaardigd, waar hij voor de vergaderde kardinalen eene treffende rede hield over vooruitgang en beschaving, en keerde in 't volgende jaar ambteloos terug.

Gedurende de Julijdagen bevond hij zich te Dieppe, bij zijne vriendin Mevrouw Récamier. Op de eerste tijding van den opstand ijlt hij naar Parijs, wordt door het volk herkend, en onder 't geroep van: Leve de Vrijheid! Weg met de Bourbons! in triomf over de barricaden gedragen. Eenige dagen daarna hield hij in de kamer der pairs eene schoone rede ten gunste van den Hertog van Bordeaux, en beloofde eeuwige trouw aan den verdreven vorstenstam. Den Burgerkoning Louis Philippe weigerde hij den eed van getrouwheid, en verliet daarop de kamer der pairs: een stap, die hem van een inkomen van 12000 francs beroofde.

Sedert bleef hij den Hertog van Bordeaux getrouw. »Ik ben de Bourbons toegedaan,» zeide hij, »uit eer; de vorstelijke regeering, volgens verstand en overtuiging; de re-

publiek.
na zijn
aan de
niet ge
Hij st
na nog
lijk wen
elland te
eenigen

publiek, door karakter en neiging." Zijn laatste werk, dat na zijn dood is uitgegeven, *Mémoires d'outre-tombe*, heeft aan de hooge verwachtingen, die men er van koesterde, niet geheel voldaan.

Hij stierf in den ouderdom van negen en zeventig jaar, na nog den val van Louis Philippe beleefd te hebben. Zijn lijk werd naar St. Malo gebragt en bijgezet op het naburig eiland *le grand Bey*, in de begraafplaats, welke hij daar eenigen tijd vroeger voor zich had laten inrichten.